

Broedvogels

Kortenhoefse Plassen

2011

Dirk Prop

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken
Natuurmonumenten

Broedvogels Kortenhoefse Plassen 2011 (Publieksversie)

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken
Werkgroep broedvogels
Postbus 1028
1200BA Hilversum
broedvogels@vwggooi.nl
www.vwggooi.nl

Natuurmonumenten

Uitgave VWG: 200

Tekst : Dirk Prop
Kaarten : Google ©Tele Atlas
Satellietfoto's : Google ©DigitalGlobe, Aerodata International Surveys

omslag: zonsopgang boven het Wijde Gat

Copyright 2011 – Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum

Intro

De tellingen zijn uitgevoerd door:

Francis Bakker
Juun de Boer
Huub Casander
Han Dijkers
Anco Driessen
Tjark van Heijningen
Peter Jansen
Wobbe Kijlstra
Ryzszard Lok
Jacqueline Mineur
Jan Mooij
Dirk Prop
Rien Rense
Jossi Struijs
Hugo Weenen

Eerdere versies van dit rapport zijn kritisch becommentarieerd door Huub Casander, Han Dijkers, Wobbe Kijlstra, Jacqueline Mineur en Jan Mooij.

Dank gaat uit naar de contactpersonen van Natuurmonumenten. In de eerste plaats terreinbeheerder Erik de Haan. Hij verzorgde de boot, brandstof, kaartmateriaal, vergunningen, opladen van "de tweede accu" en introduceerde de tellers in het gebied tijdens een excursie in maart. Ook dank aan Rombout de Wijs die met zijn brede kennis van het Vechtplassengebied zeer nuttige kanteekeningen heeft gemaakt bij het rapport.

Inhoudsopgave

1.	Samenvatting.....	5
2.	Inleiding.....	5
3.	Het gebied	6
4.	Werkwijze	7
4.1.	Methode	7
4.2.	Route	7
4.3.	Tellingen	8
4.1.	Vervoer	8
4.2.	Weer	8
4.3.	www.broedvogelkartering.nl	9
5.	Resultaten.....	10
5.1.	Aantallen	10
5.2.	Soortbespreking	11
6.	Conclusies	31
7.	Geraadpleegde bronnen	35
	Bijlage 1 Vergelijking met vroegere inventarisaties	36
	Bijlage 2 Zoogdieren.....	39

1. Samenvatting

In 2011 zijn het oostelijk en westelijk deel van de Kortenhoefse Plassen geïnventariseerd op broedvogels.

De combinatie van water-, riet- en bosvogels die in het gebied is vastgesteld, is kenmerkend voor een halfopen veengebied waarin de verschillende successiestadia van open water tot elzenbroekbossen elkaar afwisselen.

Totaal zijn er 51 soorten vastgesteld met als meest talrijke de Rietzanger (184 territoria) gevolgd door Tjiftjaf (165 territoria) en Fitis (158 territoria).

Het westelijk deel is nog steeds een bolwerk voor de Snor met 46 territoria.

Eerdere integrale inventarisaties zijn uitgevoerd in 1967, 1972, 1993 en 2003.

In vergelijking met de resultaten van 1993 en 2003 is er sprake van een sterk herstel van de moeraszangvogels, mede als gevolg van de beheermaatregelen die zijn gericht op het tegengaan van bosopslag. De aantallen bereiken echter nog niet het niveau van 1967 en 1972 toen de bosvorming met name in het noordelijk deel van het gebied minder ver gevorderd was.

Het is jammer dat enkele zeldzame, grote moerasvogelsoorten uit het gebied zijn verdwenen. Dit heeft deels te maken met een algehele achteruitgang van deze soorten als gevolg van externe factoren maar ook met het feit dat Kortenhoef net als Ankeveen relatief scherpe overgangen kent tussen land en water zodat het oppervlakte van natte verlandingsvegetaties te gering is voor soorten als Roerdomp en Purperreiger.

Opvallend is het effect van de Havik op enkele middelgrote broedvogelsoorten. Kraaiachtigen en duiven zijn sterk in aantal achteruitgegaan sinds de komst van deze roofvogel in de tachtiger jaren. Een nog dramatischer achteruitgang is opgetreden bij het Waterhoen dat veertig jaar geleden met meer dan 100 broedparen voorkwam en nu geheel uit het gebied is verdwenen. Het is niet uitgesloten dat het verdwijnen van deze soort ook op het conto van de Havik geschreven kan worden. Aan de andere kant is bekend dat het Waterhoen slecht tegen strenge winters kan en het is dus ook mogelijk dat de recente koude winters het einde van het Waterhoen hebben veroorzaakt.

2. Inleiding

Natuurmonumenten voert periodiek inventarisaties uit in haar natuurgebieden om de veranderingen te kunnen monitoren en om de effectiviteit van het beheer te kunnen bepalen en zo nodig bij te stellen. In dit kader is in 2011 door de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken een inventarisatie van broedvogels uitgevoerd

Eerdere integrale inventarisaties waarmee de resultaten vergeleken konden worden, zijn uitgevoerd in 1967, 1972, 1993 en 2003 (Bakker et al 1976, de Wijs 1993, zie ook bijlage 1).

3. Het gebied

Figuur 1 De twee deelgebieden van Kortenhoef 2011.

Het telgebied bestaat uit twee deelgebieden:

- Westelijk deel
Dit deel wordt aan de oostzijde begrensd door de Horstermeerdijk en in het noorden door de Bierdijk. De zuidelijke grens is het Hilversums Kanaal. De meest logische oostelijke grens is de achterzijde van de erven van de huizen van Kortenhoef, maar dit zou meer insteekjes met de boot vergen dan op één ochtend haalbaar is. De oostelijke grens heeft daarom een grillige patroon gekregen.
Topgrafische namen die in dit rapport worden vermeld zijn:
  - Wijde Gat : meest zuidelijke van de grote waterpartijen
  - Tweede Plas: meest noordelijke van de grote waterpartijen
  - Soete Inval : verbinding tussen Hilversums Kanaal en Wijde Gat
  - Bierdijk : dijk aan de noordgrens van het telgebied
- Oostelijk deel
Het Hilversums Kanaal vormt de zuidgrens van het telgebied. De randen van de broekbossen bepalen de oost en westgrens. De noordgrens is de trekvaart die ongeveer 100 meter ten noorden van het Oppad loopt.

Tabel 1 oppervlakte van de verschillende zones in de twee deelgebieden.

Gebied	Gebiedstype (ha)					Totaal
	Water	Bos	Riet/ruigte	Veenweide	Weiland	
West	82	90	48	44	6	270
Oost	19	47	5	0	1	72

4. Werkwijze

4.1. Methode

De inventarisatie is uitgevoerd volgens de broedvogelkarteringsmethode (BMP) van SOVON (van Dijk & Boele 2011).

Deze werkt als volgt. In de loop van het broedseizoen worden verschillende bezoeken aan het telgebied gebracht, waarbij alle waarnemingen van mogelijke broedvogels worden ingetekend op een veldkaart. Deze waarnemingen worden na het veldbezoek op afzonderlijke soortenkaarten overgezet. Aan het eind van het seizoen wordt het aantal territoria bepaald door de waarneempunten van de soortenkaarten via soortspecifieke regels te clusteren.

De waarnemingen zijn geregistreerd en geclusterd via de internetapplicatie www.broedvogelkartering.nl. waarover meer in paragraaf. 4.3 www.broedvogelkartering.nl

4.2. Route

Ter voorbereiding heeft Erik de Haan (terreinbeheerder Natuurmonumenten) ons op 5 maart geïntroduceerd in het Westelijk deel.

In het westelijk deel werden een vaarroute en een wandelroute uitgezet. Deze routes werden altijd in hetzelfde weekend geteld op zodanige wijze dat het gehele gebied werd gedekt met een minimale overlap tussen de twee tellingen.¹

1. Vaarroute Westelijk deel

De route start bij het regiokantoor van Natuurmonumenten naast het Fort Kijkuit.

Via het Hilversums kanaal wordt bij de Soete Inval het Wijde Gat ingestoken. Van daaruit gaat het zigzaggend in noordelijke richting tot en met een dwarsbalk die verder bootverkeer tegenhoudt. De route gaat nu weer terug in zuidelijke richting maar dan aan de andere zijde die op heenweg is gevaren. Een insteekje te voet werd gemaakt bij de ijsbaan van Kortenhoef

2. Wandelroute westelijk deel

De wandelroute liep over de Horstermeerdijk aan de westkant van het plassengebied. Aan de zuidkant werd een insteek gemaakt in het bosgebied met enkele veenweides evenwijdig aan het Hilversums Kanaal. Het insteekje liep tot aan de Soete Inval.

In het oostelijk deel werd de volgende route uitgezet:

3. Vaarroute Oostelijk deel

Ook deze route startte bij Fort Kijkuit. Met de boot werd het Hilversumskanaal afgevaren in oostelijk richting. Vanaf de Soete Inval werd het bosgebied aan de noordzijde van het kanaal geteld. Daarna onder de brug door en vandaar werd langs de oeverzones van het oostelijk deel van het plassengebied gelaveerd. Halverwege het Oppad legden we de boot aan en liepen het Oppad in oostelijke en westelijke richting af tot de grenzen van het telgebied. Met uitzondering van de telling in juni werd ook een insteekje te voet gemaakt op het weiland langs het Hilversums Kanaal aan de oostelijke kant.

Gecombineerd met de telling werd ook het bosgebied tussen de jachthaven en de Soete Inval geteld. Dit deelgebiedje hoort eigenlijk bij het westelijk deel maar vanwege de ligging was het efficiënter om de telling van dit gebied te combineren met die van het oostelijk deel.²

---

¹ Bij het invoeren van de gegevens via www.broedvogelkartering.nl konden de waarnemers zien welke waarnemingen het "andere" team al geregistreerd had. Als er bij een waarneming twijfel was over een eventuele dubbeltelling, dan werd deze niet opgevoerd. Dubbeltellingen komen volgens deze methode niet of nauwelijks voor.

² Bij de latere uitwerking werden de territoria van dit gebied gesommeerd bij het westelijk deel.

4.3. Tellingen

Van 27 maart t/m 3 juli 2011 werd wekelijks een inventarisatie uitgevoerd waarbij om en om het westelijk en oostelijk deel werden geteld. Een deelgebied werd dus elke veertien dagen geteld en in aanvulling daarop twee avondtellingen.

Elke telling werd uitgevoerd door een team dat bestond uit 2-3 personen met minimaal 1 ervaren teller.

Tabel 2 Datum en tijd van de bezoeken aan het westelijk en oostelijk deel

Datum	Gebied	Tijd	bijzonderheden
19 maart	Oost	7.30 -12.00	
26 maart	West	6.45-11.00	
2 april	Oost	7.00-10.00	
9 april	west	6.30-11.30	
16 april	Oost	6.45-12.00	
21 april	Oost en west	20.30-21.45	
23 april	West	6.15-13.00	
1 mei	Oost	6.00-10.30	
7 mei	west	5.30-11.00	
14 mei	Oost	6.00-11.00	
21 mei	West (vaar)	5.30-11.30	
22 mei	West (wandelen)	10.30-14.30	Later gestart i.v.m. regen en onweer
28 mei	Oost	7.00-10.00	
2/3 juni	West	20.00-23.00	
4 juni	west	20.00-22.15	
11 juni	Oost	6.00-10.00	
18 juni	West	5.30-9.30	Halverwege afgebroken vanwege aanhoudende regen
25 juni	Oost	6.00-10.30	
2 juli	west	5.30-10.15	

4.1. Vervoer

Er werd gebruik gemaakt van een bootje van Natuurmonumenten. Dit was voorzien van een benzinebuitenboordmotor, welke gebruikt werd in het Hilversums Kanaal. Als we het kanaal verlieten dan stapten we over op een fluistermotor die we naast de benzinemotor bevestigden. De energie werd geleverd door 2 accu's.

4.2. Weer

Het KNMI meldt het volgende over het voorjaar 2011.

Het voorjaar van 2011 was het droogste en zonnigste ooit. Gemiddeld over het land viel 49 mm neerslag tegen 172 mm normaal.³

Ook de zon scheen met landelijk gemiddeld dit voorjaar 713 uur tegen 517 uur normaal meer dan ooit. Het was meestal ook warm. In De Bilt bedroeg de gemiddelde temperatuur over de lente 11,0 graden tegen 9,5 graden als norm (langjarig gemiddelde over 1981-2010).

Daarmee was het voorjaar op één na het warmste in ruim drie eeuwen. Sinds het begin van de reguliere weermetingen in ons land in 1706 was alleen het voorjaar van 2007 met gemiddeld 11,7 graden nog een stuk warmer. De Bilt noteerde 25 warme dagen (20,0 graden of hoger) en 5 zomerse dagen (25,0 graden of hoger). Op de valreep, op 30 mei werd in het zuiden en zuidoosten 30 tot 31 graden gemeten, waarmee ook de eerste tropische dag van het jaar op de kaart is gezet.

Juni was dit jaar door een lange periode van somber, wisselvallig weer met vrijwel elke dag regen een natte maand. Zeer warme lucht beëindigde het regenachtige weer op 26 juni en bezorgde juni nog twee tropische dagen. Deze hitte werd weer snel verdreven door zware onweersbuien.

De foto van de rustige zonsopgang boven de Wijde Plas op de omslag van dit rapport is typerend voor de uitzonderlijk goede omstandigheden waaronder wij de meeste inventarisatierondes uit konden voeren. Uitzonderingen waren er natuurlijk ook. Op 1 mei (harde wind) en op 22 mei werden we hard geconfronteerd met ons zeeklimaat en waren we genoodzaakt om de telling enkele uren naar achteren te schuiven door de harde regen en onweer. Een negatieve uitschieter was ook 18 juni toen we de telling halverwege afgebroken hebben vanwege harde wind en regen.

³ De extreme droogte had voor de tellers als bijkomstigheidsfactor dat er hoegenaamd geen hinder werd ondervonden van steekmuggen. Door het ontbreken van plasjes om eieren in te leggen, kwamen deze insecten in veel minder getale voor dan normaal. Gunstig voor de tellers, maar het broedsucces van de insectenetende vogels kan hierdoor ongunstig beïnvloed zijn.

4.3. www.broedvogelkartering.nl

Bij het invoeren en uitwerken van de waarnemingen is gebruik gemaakt van de website www.broedvogelkartering.nl. In een artikeltje in het Vogeljaar (Prop et al. 2010) is de werking hiervan beschreven. Het komt er op neer dat via deze site alle afzonderlijke waarnemingen via een Google kaart ingevoerd kunnen worden waarbij tevens het soort waarneming wordt ingevuld (individu, paar, etcetera) . Aan het eind van het seizoen kunnen per soort de territoria automatisch berekend worden door middel van het clusteren van de waarnemingen. De rekenwijze hierbij is geheel volgens de Broedvogel Monitoring methode van SOVON (van Dijk & Boele 2011). Het resultaat van de berekening is te zien op een stippenkaart , waarbij een stip is gepositioneerd op de vroegste waarneming binnen de SOVON datumgrenzen.

Ten behoeve van de inventarisatie van Kortenhoef zijn de drie deelgebieden geregistreerd in www.broedvogelkartering.nl (West, Oost en Jachthaven). Het deelgebied Jachthaven omvat de boskavel tussen de Soete Inval, het Hilversums Kanaal en de Jachthaven. Dit deelgebied werd altijd in combinatie met het oostelijk deel geteld.

Na elke telling, liefst op de teldag zelf, werden de waarnemingen ingevoerd.

Gaandeweg het seizoen werden zo de soortenkaarten opgebouwd die voor alle tellers via internet te raadplegen waren.

Aan het einde van het seizoen zijn de territoria automatisch berekend met uitzondering van enkele soorten waarbij dit "handmatig" is gedaan, namelijk Grauwe Gans (aantal territoria zijn gebaseerd op nestvondsten van E. de Haan) en Houtsnip. Een automatische berekening bij de Houtsnip zou te hoog uitkomen, omdat alle waarnemingen van deze soort zijn geregistreerd in www.broedvogelkartering.nl, in plaats van alleen de waarnemingen die tot een verschillende individu behoren (de "uitsluitende waarnemingen").

De kaartjes in het voorliggend rapport zijn de samengevoegde stippenkaarten van de drie deelgebieden.

5. Resultaten

5.1. Aantallen

In de volgende tabel zijn de resultaten over 2011 samengevat.

Tabel 3 Aantal territoria van de broedvogels in westelijk en oostelijk deel van de Kortenhoefse Plassen in 2011

	Oost	West	Totaal
Fuut	9	18	27
Knobbelzwaan	3	4	7
Grauwe Gans	13	69	82
Canadese Gans	1	1	2
Nijlgans	7	13	20
Krakeend	3	14	17
Wilde eend	22	54	76
Kuifeend	5	17	22
Havik	0	2	2
Buizerd	1	5	6
Waterral	0	1	1
Meerkoet	23	33	56
Houtsnip	2	1	3
Kokmeeuw	0	8	8
Houtduif	2	4	6
Koekoek	2	7	9
Grote Bonte Specht	4	7	11
Boompieper	0	1	1
Witte Kwikstaart	3	2	5
Winterkoning	15	43	58
Heggenmus	0	10	10
Roodborst	8	17	25
Blauwborst	0	5	5
Roodborsttapuit	0	1	1
Merel	12	28	40
Zanglijster	3	13	16
Sprinkhaanzanger	1	10	11
Snor	2	46	48
Rietzanger	42	142	184
Bosrietzanger	0	4	4
Kleine Karekiet	22	93	115
Braamsluiper	0	1	1
Grasmus	0	7	7
Tuinfluits	35	58	93
Zwartkop	24	58	82
Tijftjaf	50	115	165
Fitis	40	118	158
Staartmees	0	3	3
Matkop	1	3	4
Pimpelmees	3	15	18
Koolmees	11	28	39
Boomkruiper	1	4	5
Gaai	1	5	6
Zwarte Kraai	0	3	3
Spreeuw	0	1	1
Vink	15	33	48
Putter	1	6	7
Goudvink	2	6	8
Appelvink	1	1	2
Groenling	1	3	4
Rietgors	7	30	37
Aantal soorten	37	51	51

5.2. Soortbespreking

In dit hoofdstuk zijn de broedvogels per soort beschreven. Elke stip op de stippenkaart representeert een geldig territorium. De stip is gepositioneerd op een waarneming binnen de SOVON datumgrenzen. Indien er meer waarnemingen zijn binnen deze datumgrenzen dan is de vroegste waarneming gekozen.⁴

Bij de bespreking van de populatieveranderingen van een soort wordt in de tekst gerefereerd aan de oudere inventarisaties in 1967, 1972, 1993 en 2003. In bijlage 1 is een korte toelichting opgenomen van de wijze waarop deze inventarisaties zijn uitgevoerd. Enig voorbehoud moet gemaakt worden bij de vergelijkingen tussen de verschillende jaren. Men moet bedenken dat pas vanaf 1984 de BMP methode is toegepast hetgeen vergelijking met oudere inventarisaties bemoeilijkt. De aantallen van 1967 zijn deels gebaseerd op extrapolaties en de Zeeuw in Bakker et al (1976) geeft al aan dit een discutabele zaak te vinden. Maar ook toepassing van de BMP methode in 1993, 2003 en 2011 is geen garantie op volledige vergelijkbaarheid vanwege het verschil tussen de tellers en het aantal uitgevoerde tellingen. Vanwege deze methodologische complicaties is bij het concluderen van een eventuele toe- of afname een marge van minimaal 50% aangehouden.

Fuut 27 territoria (West: 18 Oost: 9)

De Fuut komt verspreid in het gebied voor met een duidelijke voorkeur voor de grotere en diepere waterpartijen waaronder ook het Hilversums Kanaal. Langs het druk bevaren kanaal vertonen de vogels een grote makheid. Grootste gevaar is dat de nesten onbedoeld worden overvaren door zeilers of roeiers.

Totaal werden 7 nesten gevonden. Vanaf mei zwommen meerdere paren rond met één of meer jongen. Hoewel het broedsucces dus goed lijkt te zijn, zijn de aantallen in vergelijking met de vorige eeuw meer dan gehalveerd. In het westelijk deel werden er in 1967, 1972 en 1993 respectievelijk 28, 46 en 29 territoria geteld.

In 2003 werden slechts 10 territoria vastgesteld hetgeen dan weer wijst op een herstel in de tussenliggende periode tot 2011.

Purperreiger 0 territoria

Vanaf 9 april werden Purperreigers waargenomen, die uitwaaiëren vanaf hun broedgebied in het Naardermeer. Het aantal lag tussen 3-6 exemplaren waaronder ook foeragerende vogels ter plaatse in de oeverzone.

Het noordelijke bosgebied zou het meest in aanmerking komen voor eventuele broedgevallen omdat deze zone is afgesloten voor boten, maar gedurende de inventarisaties was hier geen enkele aanwijzing voor. Het laatste bekend broedgeval dateert van 1967.

Knobbelzwaan 7 territoria (West: 4 Oost: 3)

Verspreid over het gebied liggen 7 territoria. Er werden 3 nesten gevonden. In juli zwommen er 2 paren met 4 grote jongen. In het oostelijk deel was een nest met 5 eieren om onbekende oorzaak verlaten.

Het aantal Knobbelzwanen is de afgelopen decennia redelijk stabiel, mogelijk licht toegenomen.

⁴ Op de kaart zijn niet alle legakkers zichtbaar. Kijk voor een gedetailleerde kaart in paragraaf 3 Het gebied.

Grauwe Gans 82 territoria (West: 69 Oost: 13)

De Grauwe Gans heeft twee vruchtbare decennia meegemaakt. In 1993 werden er 7 broedgevallen vastgesteld en daarna groeide de populatie tot een maximum van 150 broedparen. Nadien volgde een daling resulterend in 82 nesten in 2011.

In tegenstelling tot de andere broedvogelsoorten is bij de Grauwe Gans dus niet de BMP toegepast. Het aantal is gebaseerd op werkelijke nestvondsten (mededeling Erik de Haan). De afname heeft te maken met de maatregel van Natuurmonumenten om de nesten op te sporen en de eieren, behalve twee, uit te halen.

Vanaf mei werden groepen waargenomen tot een maximum van 100 exemplaren. Ganzenvraat van riet was plaatselijk waarneembaar echter zonder dat er sprake was van volledige kaalslag en ook niet zodanig dat de nestgelegenheid van een soort als de karekiet hierdoor ernstig aangetast leek te zijn.

Zie ook het hoofdstuk Conclusies.

Canadese Gans 2 territoria (West : 1 Oost: 1)

Er werden 2 territoria van de Canadese Gans vastgesteld. Nestvondsten of waarnemingen van jongen werden niet gedaan.

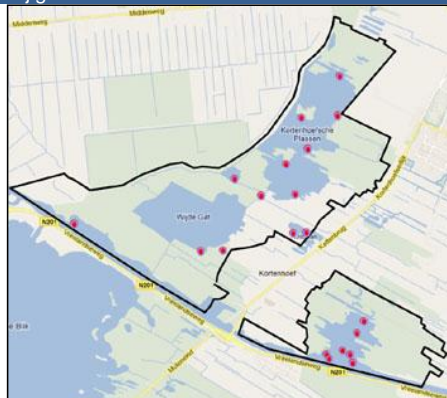
De soort heeft zich pas na 1993 in het gebied gevestigd.

In deze periode is de soort landelijk volgens de SOVON index 30 x zo talrijk geworden.

Dat in Kortenhoef geen toename te bespeuren valt, is het gevolg van het zero-tolerance beleid van Natuurmonumenten. De nesten worden uitgehaald en omdat deze over het algemeen gemakkelijk zijn te vinden is de reproductie in het gebied minimaal.

Op 23 juni zwommen onverstoord 26 Canadese Ganzen in het Hilversums kanaal tussen langsvarende roeiers.

Nijlgans 20 territoria (West: 13 Oost: 7)

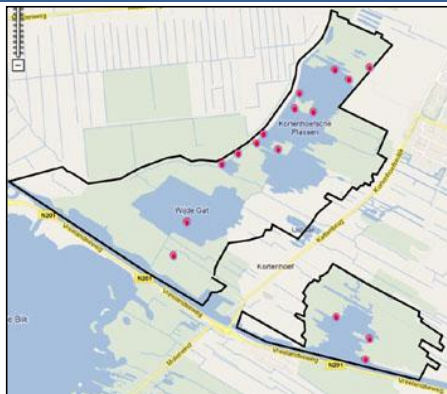

De Nijlgans is sinds 1993 toegenomen van 12 naar 20 paar. Dit is een bescheiden toename in vergelijking met de SOVON index die een 5-voudige toename in dezelfde periode laat zien.

Net als in Ankeveen valt het op dat de meeste waarnemingen betrekking hebben op gepaarde vogels ((124 van 149 waarnemingen). Gedurende de broedperiode zou te verwachten zijn dat veel vaker individuele vogels worden gezien, omdat de partner niet zichtbaar op het nest zit.

Wat de verklaring hiervan is, is niet bekend, maar hoe dan ook, is deze strategie, voor zover aanwezig, niet zeer succesvol: Er werd slechts 1 paar met jongen gezien: op 26 juni een paar met 6 kuikens in het Hilversums kanaal nabij Fort Kijkuit. .

Krakeend 17 territoria (West: 14 Oost: 3)

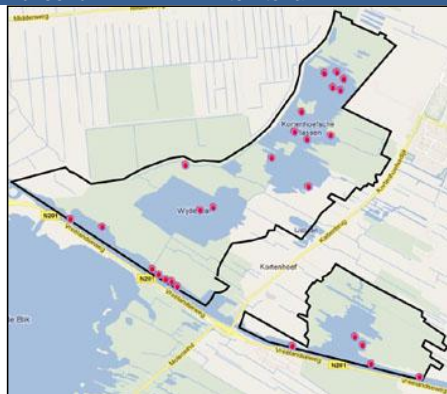
Tot eind mei is de Krakeend nadrukkelijk aanwezig. Elke telling werden zo'n 12 eenden geteld. Vooral in april werden regelmatig groepjes gezien van 2 of 3 woerden die achter een vrouwtje aanjagen. In juni en juli zijn slechts 2 waarnemingen gedaan. Vrouwtjes met jongen zijn niet gezien. Gemeten volgens de SOVON criteria is de soort sterk toegenomen. In 1993 werden slechts 4 territoria vastgesteld, en in de decennia daarvoor kwam de soort in het gebied nog niet voor.

Wilde Eend 76 territoria (West: 54 Oost: 22)

Het aantal aanwezige woerden tussen 1 april en 10 mei, is volgens de BMP regels bepalend voor het aantal territoria. De hoogste aantallen zijn gezien in maart en april. Daarna nemen de aantallen af. Of het aantal berekende territoria ook werkelijke broedgevallen zijn, is niet bekend. Het feit dat slechts vier vrouwtjes met jongen zijn waargenomen, duidt in ieder geval niet op een hoog broedsucces. In 1972 werden 40 territoria vastgesteld in het westelijk deel. Ondanks het lage broedsucces, lijkt de populatie dus vrij stabiel te zijn.

Kuifeend 22 territoria (West: 17 Oost: 5)

De Kuifeend begint pas in de tweede helft van mei te nestelen. Tot die tijd verblijven de gepaarde vogels in de omgeving van hun latere nestlocatie. Als het vrouwtje begint te broeden dan wordt alleen het mannetje waargenomen. Dit patroon is ook in onze telreeks in Kortenhoef terug te vinden. Als het broeden succesvol verloopt dan zijn in de tweede helft van juni de moedereenden met jongen te zien. In 2011 was het broedsucces echter laag. Zo zwommen er op 26 juni 7 kuikenloze paren in het Hilversums Kanaal. Ook elders binnen het telgebied zijn geen Kuifeenden met kuikens gezien.

Bruine Kiekendief 0 territoria

Bijna elke telling werden 1 of 2 Bruine Kiekendieven waargenomen in het plassengebied of boven het verruigde natuurgebied in de aangrenzende Horstermeer. Hier zal wel een paar gebroed hebben getuige de waarneming op 26 mei van een invallende kiekendief met nestmateriaal. Sinds 1970 is de soort niet meer als broedvogel in het gebied vastgesteld. In 1949 broedden er nog 3 paar. Nestgelegenheid is voor de soort nog volop aanwezig. De beperking moet eerder gezocht worden in het voedselaanbod dat sterk afgenomen is door het wegwijnende weidevogelbestand in de weilanden van de Horstermeer.

Broedvogels Kortenhoefse Plassen 2011

Havik 2 territoria (West: 2 Oost: 0)

In het zuidwestelijke bos langs het Hilversums kanaal was een Havik aanwezig die zijn territorium luidruchtig afbakende tegenover Buizerd en kraaien. Daarnaast was er minimaal nog één ander territorium maar deze was minder goed af te bakenen.

De Havik heeft zich in de Vechtplassen pas in 1979 opnieuw gevestigd (de Wijs 1993). De laatste decennia is het aantal constant. Elders in dit rapport wordt ingegaan op het effect van deze kolonisatie op de andere broedvogels

Buizerd 6 territoria (West: 5 Oost: 1)

Er werden drie nesten gevonden. Op één van deze nesten was een oudervogel bezig om drie grote jongen te voeren toen wij passeerden tijdens de inventarisatie. Van de overige nesten is niet bekend of er jongen zijn grootgebracht. Jagende buizerds werden in het gebied zelf niet waargenomen. Wel zagen we in juni verschillende biddende buizerds boven de ruigtes in de Horstermeerpolder.

De Buizerd heeft zich in de Vechtplassen pas in 1980 opnieuw gevestigd (de Wijs 1993). De laatste decennia lijkt het aantal vrij constant te zijn.

Boomvalk 0 territoria

Op 23 mei werd twee maal een Boomvalk gezien die vanuit het telgebied naar de Horstermeer vloog. Mogelijk dat daar ergens is gebroed. In het plassengebied zelf zijn geen aanwijzingen voor een broedgeval. Als foerageergebied is het gebied zeer geschikt door de talrijke libellen, maar de broedgelegenheid is beperkt. Boomvalken broeden meestal in oude kraaiennesten en deze ontbreken in het telgebied.

Ook in de oudere inventarisaties zijn geen zekere broedgevallen vastgesteld.

Waterral 1 territorium (West: 1 Oost: 0)

Twee maal werd een roepende ral gehoord op ongeveer dezelfde plaats. Dit resulteert in het schamele aantal van 1 territorium. De soort is sterk in aantal afgenomen: tijdens de inventarisaties van 1967, 1972 en 1993 werden meer dan 10 territoria vastgesteld.

Het biotoop is nog steeds geschikt hoewel het areaal aan natte moerasvegetatie beperkt is. De recente strenge winters zullen de soort geen goed hebben gedaan.

Meerkoet

56 territoria

(West: 33 Oost: 23)

Terwijl de naaste verwant, het Waterhoen, uit het gebied is verdwenen, weet de Meerkoet zich goed staande te houden. Waar water is, daar komt de Meerkoet voor, ook al wordt het aantal van 120 territoria uit 1972 niet meer gehaald. Het broedsucces lijkt goed te zijn want vanaf 21 mei zwemmen veel paren met 1 of meer jongen rond. De dichtheden in het oostelijk deel zijn hoger dan in het westelijk deel.

Houtsnip

3 territoria

(West: 1 Oost: 2)

Het bleek lastig om broedgevallen van de Houtsnip vast te stellen. Op 21 april, dat te voren was bestempeld als de avond van de Houtsnip, werd tijdens een integrale avondtelling geen enkele snip waargenomen.

Op 4 / 5 juni werden gelukkig meerde piepende en knorrende vogels gezien. In het oostelijk deel werden zelfs gelijktijdig drie vogels gezien, waarvan minimaal twee roepende mannetjes. In het westelijk deel werd 5 x een vogel gezien die telkens over de Horstermeerdijk heen en weer vloog tot het Hilversums kanaal en weer terug. Op basis van deze waarnemingen kan het minimum aantal territoria op 3 worden geschat. Omdat de avondtelling niet volledig dekkend was, kan het werkelijk aantal een factor 2 hoger liggen. De territoria zijn gelegen in de grotere bospercelen.

Oudere gegevens zijn schaars. In de rapporten van 1967, 1972 wordt de soort niet genoemd. De Wijs (1993) vermeldt dat de soort gemist is doordat de tellingen laat zijn uitgevoerd, het geen overigens niet overeenstemt met onze ervaringen in 2011.

Kokmeeuw

8 territoria

(West: 8 Oost: 0)

De Kokmeeuw was in de in de zestiger jaren een zeer talrijke broedvogel in het Vechtplassengebied. Jonker et al (1987) vermelden voor Kortenhoef in 1982-1985 nog 400 paren waaronder ook 30 broedparen langs het Hilversums kanaal. Daarna is het snel bergafwaarts gegaan en is de Kokmeeuw een incidentele broedvogel geworden. In 2011 konden we met zekerheid enkele broedgevallen vaststellen op een takkeneilandje in het Wijde Gat. Hier werden op 18 juni 8 nesten met eieren geteld en er zwom 1 jonge kokmeeuw van ca 3 weken rond. Mogelijk dat zich meer jongen in de vegetatie verborgen hielden. Op 3 juli was de kolonie verlaten.

Het is duidelijk dat de eilandjes zeer storingsgevoelig zijn voor aanleggende zeil- en vissersbootjes. Een bebording dat aanleggen gedurende het broedseizoen niet is toegestaan, kan dergelijke verstoring helpen voorkomen.

Visdief 0 territoria

Op hetzelfde eiland waar de kokmeeuwen broedden, was vanaf 23 april een paartje Visdief aanwezig. Vaak zaten ze op de beschoeiingpaaltjes die rond het eiland zijn geplaatst. Op het eilandje werd echter geen nest gevonden en ook werd er niet heftig gealarmeerd.

Zoals ook al gemeld bij de kokmeeuwen is het takkeneilandje gevoelig voor menselijke verstoring. Dit is waarschijnlijk de reden dat het aanwezige paar niet tot broeden is gekomen.

In Ankeveen is gebleken dat 10-tallen visdieven gaan broeden op kunstmatige vloten in een rustig gebied (Brinkman en Prop 2010).

Behalve de Visdieven bij het eilandje werden er in mei en juni meerdere jagende exemplaren boven het Wijde Gat en Hilversums Kanaal gezien.

Zwarte Stern 0 territoria

Zwarte Sterns foerageren voornamelijk in de nabijheid van hun broedkolonie. Dit is de reden dat tijdens de inventarisaties slechts enkele Zwarte Sterns waargenomen werden, terwijl in het nabijgelegen Hollandse Ankeveen 10-tallen paren broeden.

De omstandigheden zijn in Kortenhoef vergelijkbaar met die van Ankeveen, maar vanwege de verstoring door recreatie is het niet waarschijnlijk dat de sterns zich hier zullen gaan vestigen.

Houtduif 6 territoria (West: 4 Oost: 2)

De houtduif is een zeer schaarse broedvogel in het plassengebied.

In de marge van het gebied zijn 6 territoria vastgesteld.

In vergelijking met 1967 en 1972 toen ca 50 broedparen aanwezig waren, is dit een sterke achteruitgang.

In aanmerking nemend dat duiven tot de favoriete prooidieren van de Havik behoren, lijkt het aannemelijk dat de reductie van de duif te maken heeft met de rekolonisatie van de Havik van de Vechtplassen vanaf het einde van tachtiger jaren.

Koekoek 9 territoria (West: 7 Oost: 2)

Hoewel de Koekoek het landelijk moeilijk heeft en de afgelopen decennia met een kwart is afgenomen (SOVON) en sinds 1967 ook in Kortenhoef meer dan gehalveerd is, blijft de soort hier nog steeds talrijk. Meerdere malen werden groepjes van 3 Koekoeken bij elkaar gezien.

In 1967 en 1972 werden er nog respectievelijk 17 en 20 territoria vastgesteld in het westelijk deel. In 2003 bedroeg het aantal echter 2, dus in vergelijking daarmee lijkt er zelfs sprake van een fors herstel.

Enige voorzichtigheid is echter geboden bij de interpretatie van de historische gegevens want Koekoeken leggen binnen hun territorium grote afstanden af en de invloed van de verschillende inschattingen van de tellers (is dit dezelfde Koekoek of een nieuwe?) is groot.

Grote Bonte Specht 11 territoria

(West: 7 Oost: 4)

Totaal werden 11 territoria vastgesteld. Dit is een sterke toename in vergelijking met de 2 territoria van 1968 en 1972. De toename is natuurlijk niet onverwacht omdat de bomen in de ouder wordende bossen een zodanige dikte hebben bereikt dat de spechten er hun hol in kunnen hakken. Bomen met een leeftijd van 25-30 jaar zijn hiervoor al geschikt. In juni werden op verschillende plaatsen jonge spechten gehoord.

Boompieper 1 territorium

(West: 1 Oost: 0)

Eén territorium werd vastgesteld ten noorden van de jachthaven op basis van zang op 16 april en 11 juni. Dit mag een bijzonderheid worden genoemd, want tijdens de integrale inventarisatie van deze soort in het Gooi en omstreken in 2010 ontbrak de soort volledig in het Vechtplassengebied. Op de Gooise heidevelden was de soort wel talrijk en ook rond het Naardermeer werden 5 territoria vastgesteld (Prop 2010). Toch is het niet geheel onverwacht dat de soort zich in Kortenhoef heeft gevestigd, omdat de korte vegetatie van de veenweiden afgewisseld met boomgroepen een geschikt broedbiotoop vormt. In vergelijkbare terreinen in Weerribben en Wieden komt de Boompieper ook talrijk voor.

Witte Kwikstaart 5 territoria

(West : 2 Oost: 3)

De kwikstaarten hebben op een paar plaatsen gebroed. Ook in 1967/1972 bestond de populatie van deze bescheiden vogel uit enkele paren. De vogels zitten altijd in de buurt van palen en beschoeiingen, waaronder ze ergens een nest weten te fabriceren.

Winterkoning 58 territoria (West: 43 Oost: 15)

De Winterkoning heeft in Kortenhoef een voorkeur voor de oudere bossen met ondergroei. Op grond van deze voorkeur zou een toename te verwachten zijn maar de aantallen liggen beduidend onder die van 1967 en 1972, in welk laatste jaar 190 territoria in het westelijk deel werden vastgesteld. Het geringere aantal in 2011 zal ongetwijfeld te maken hebben met de recente strenge winters waar de Winterkoning zoals bekend slecht tegen kan.

Heggenmus 10 territoria (West: 10 Oost: 0)

De Heggenmus lijkt een voorkeur te hebben voor de periferie van het westelijk telgebied. Opvallend en niet verklaarbaar is het ontbreken van de soort in het oostelijk deel. In vergelijking met 1967 en 1972 liggen de aantallen lager. In 1972 werden in het westelijk deel zelfs 175 territoria vastgesteld. Net als bij de Winterkoning zullen de afgelopen strenge winters zich hebben doen gelden.

Roodborst 25 territoria (West: 17 Oost: 8)

De Roodborst is een vrij schaarse broedvogel die vooral voorkomt in de hoger gelegen bossen. In vergelijking met 1967 en 1972 is de soort sterk afgenomen. In 1972 werden nog 80 territoria vastgesteld in het westelijk deel.

Blauwborst

5 territoria

(West: 5 Oost: 0)

De Blauwborst is een schaarse broedvogel in de verruigde verlandingsvegetaties. In vorige jaren was de soort een zeldzaamheid waarvan slechts enkele territoria werden vastgesteld: 1967 (1-2 territoria) en 2003 (1 territorium). De toename is in lijn met de SOVON index die vanaf 1990 een toename van 250% constateert.

Roodborsttapuit

1 territorium

(West: 1 Oost: 0)

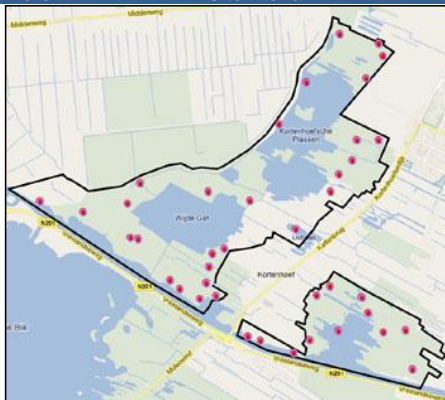

De Roodborsttapuit is een talrijke broedvogel op de Gooise heidevelden, maar in de natte veengebieden ontbreekt de soort (Prop 2010). Toch werd er in de westelijke rand van ons telgebied een zingende vogel waargenomen op 9 april. Volgens de SOVON criteria is dit een geldig broedgeval. Deze vogel heeft waarschijnlijk gebroed in de verruigde vegetatie van het Horstermeer waar we tijdens onze telling vanaf de Horstermeerdijk ook nog twee andere territoria vaststelden.

Merel

40 territoria

(West: 28 Oost:12)

Overall in het gebied komt de Merel voor, zonder dat er hoge dichtheden bereikt worden. De aantallen liggen lager dan die van 1967 en 1972, in welk jaar 80 territoria in het westelijk deel werden vastgesteld.

Zanglijster

16 territoria

(West: 13 Oost: 3)

De Zanglijster komt verspreid in het gebied voor. De aantallen zijn sinds 1972 ongeveer gehalveerd.

Sprinkhaanzanger

11 territoria

(West: 10 Oost: 1)

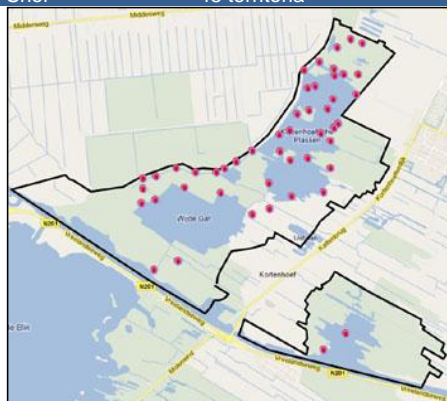

De Sprinkhaanzanger komt voor in de droge verhoogde delen. Hiermee onderscheidt de soort zich van de Snor die juist van een drasse bodem prefereert. Vanaf de Horstermeerdijk is dit verschil goed waar te nemen. Ten oosten van de dijk zingen de Snorren in het plassengebied terwijl in het droge Horstermeer de Sprinkhaanzanger hun hoge trillende zang laten horen. In dit gebied zaten 6 Sprinkhaanzangers terwijl de Snor daar afwezig is. In de droge delen van Kortenhoef stelden we 11 territoria vast hetgeen op hetzelfde niveau ligt als de tellingen van 1967 en 1993. Wel ligt het aantal lager dan de 26 territoria die in 1972 zijn geteld.

Snor

48 territoria

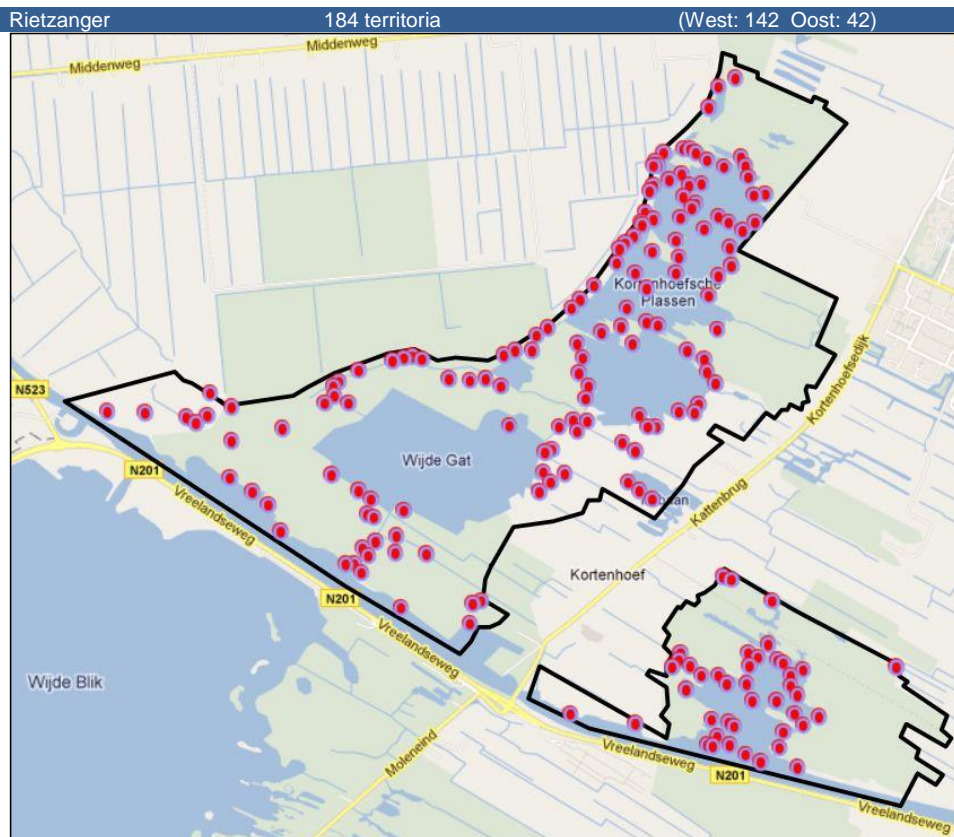
(West: 46 Oost: 2)

De Vechtplassen vormen een bolwerk voor de Snor (Scharringa 2010) en ook Kortenhoef maakt in 2011 deze faam weer waar met 48 territoria. Op 23 april werden zelfs 53 zingende snorren gehoord, soms 3 tegelijk, maar als gevolg van de datumgrenzen van SOVON (30 april - 10 juli) telden deze waarnemingen nog niet volledig mee als territorium. De sterke indruk bestond dat op al deze locaties ook later nog Snorren aanwezig waren, alleen veel moeilijker om aan te tonen vanwege de geringere zangactiviteit in mei en juni. Het is dan ook onterecht dat SOVON de datumgrenzen van de Snor niet verder naar voren geschoven heeft zoals dat bij enkele andere soorten wel gedaan is. Vanwege de vergelijkbaarheid met andere gebieden hebben we toch wel de datumgrenzen van SOVON

aangehouden.

Het aantal Snorren ligt lager dan die van 1967 (105 territoria) en 1972 (95 territoria) in het westelijk deel, maar liggen weer beduidend boven de recentere inventarisaties van 1993 (11 territoria) en 2003 (22 territoria). In het hoofdstuk Conclusies wordt nader ingegaan op de verklaring voor het aantalsverloop van de Snor.

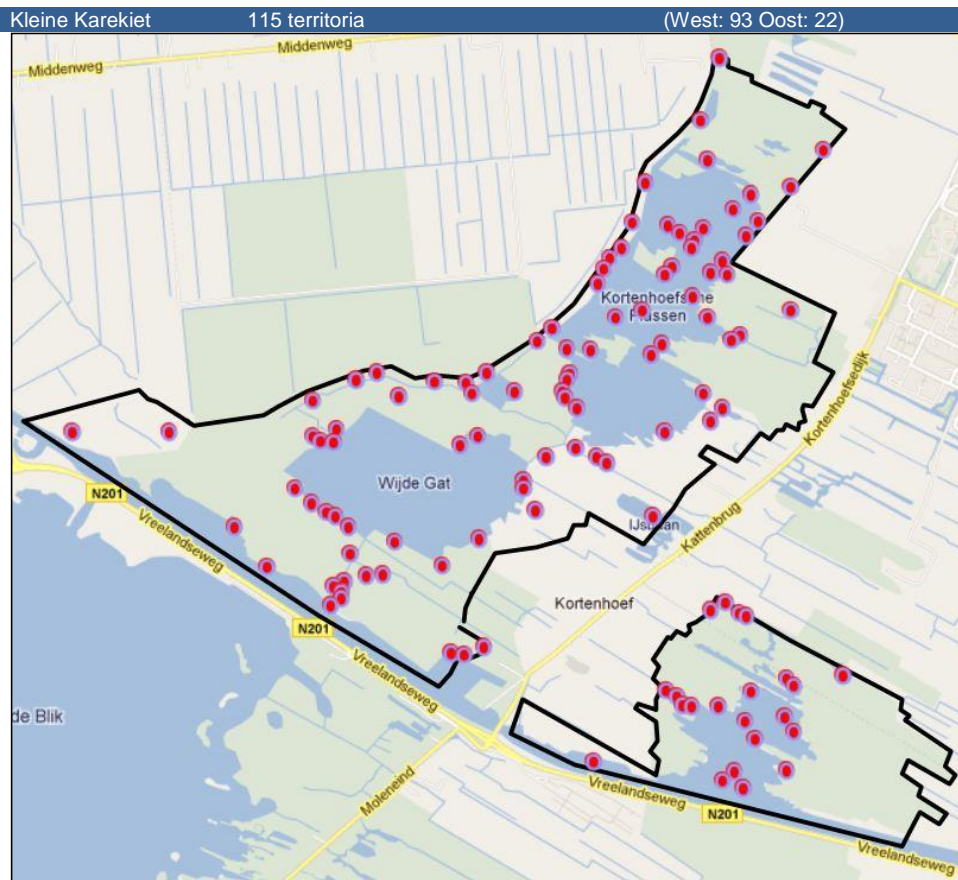

De Rietzanger is met 184 territoria de talrijkste broedvogelsoort in Kortenhoef. De soort is overall aanwezig in de oeverzones en de verruigde terreinen. Zelfs als de vegetatiesuccessie ver gevorderd is, weet de Rietzanger nog stand te houden in smalle rietzomen tussen de elzen en het water, zolang er maar enig vrij uitzicht op de omgeving is. De aantalsontwikkeling van de afgelopen decennia is grillig te noemen. In het westelijk deel is het volgende aantal territoria vastgesteld: 1967: 125-175; 1972: 220-230; 1993: 49-64; 2003: 60.

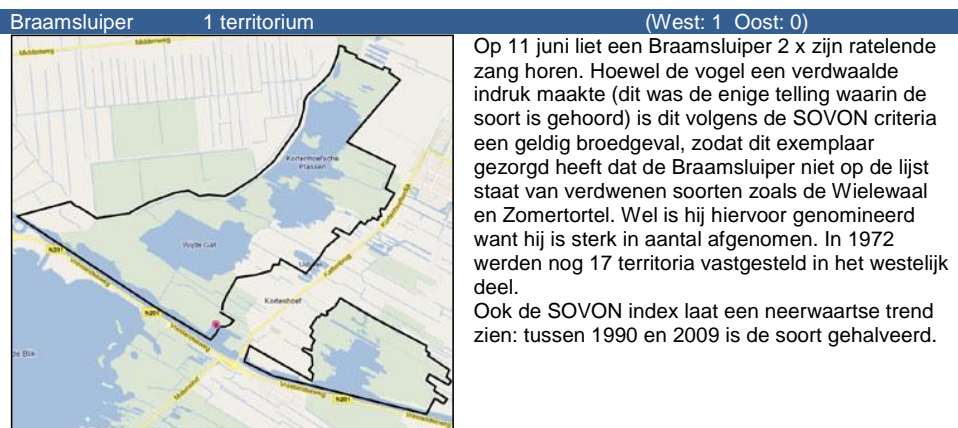
Door de wijze van tellen zijn de aantallen niet geheel vergelijkbaar, maar het lijkt dat de soort weer sterk herstelt en de aantallen komen dicht in de buurt van die van 40 jaar geleden. De opzienbarende toename vanaf 1993 zal deels te maken hebben met het beheer dat er op gericht is om het terrein open te houden, maar de toename kan ook niet los worden gezien van een landelijke toename die volgens SOVON 250% bedraagt tussen 1990 en 2009.

De Bosrietzanger heeft een voorkeur voor structuur- en voedselrijke vegetaties en deze zijn in het oligotrofe plassengebied niet in ruime mate aanwezig. Het schaarse voorkomen van de soort is dan ook in de lijn van de verwachtingen. Buiten het telgebied werden in de Horstermeerpolder ook 2 territoria vastgesteld. Het aantal is vanaf 1967 vrij constant gebleven.

De Karekiet is een talrijke broedvogel in het plassengebied. Ondanks het feit dat de Grauwe Ganzen plaatselijk het riet kort afgegraasd hebben, is er in de rietkragen volop broedgelegenheid aanwezig. In het westelijk deel werden tijdens de vorige inventarisatie de volgende territoria vastgesteld: 1967: 65-75, 1972: 170-175 en 2003: 72. Het aantal van 1972 ligt beduidend hoger dan dat van de andere tellingen, hetgeen te maken kan hebben met een intensievere telling. Verder lijkt de soort vrij stabiel te zijn, hetgeen ook in lijn is met de SOVON index van 1990-2009

Op 11 juni liet een Braamsluiper 2 x zijn ratelende zang horen. Hoewel de vogel een verdwaalde indruk maakte (dit was de enige telling waarin de soort is gehoord) is dit volgens de SOVON criteria een geldig broedgeval, zodat dit exemplaar gezorgd heeft dat de Braamsluiper niet op de lijst staat van verdwenen soorten zoals de Wielewaal en Zomertortel. Wel is hij hiervoor genomineerd want hij is sterk in aantal afgenomen. In 1972 werden nog 17 territoria vastgesteld in het westelijk deel. Ook de SOVON index laat een neerwaartse trend zien: tussen 1990 en 2009 is de soort gehalveerd.

Broedvogels Kortenhoefse Plassen 2011

Grasmus

7 territoria

(West: 7 Oost: 0)

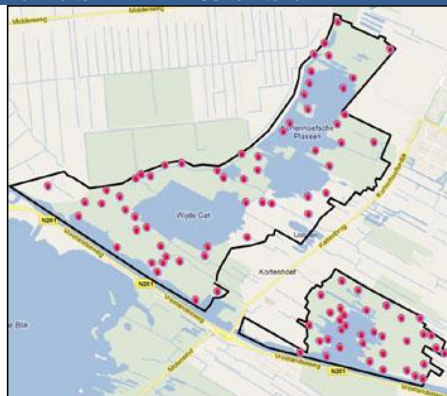

De Grasmus is niet een typische moerasvogel en dit blijkt ook wel uit de verspreiding. Alle territoria liggen in de periferie van het gebied met name tegen de Horstermeerdijk aan. In het oostelijk deel ontbreekt de soort.
Het aantal is vergelijkbaar met dat van 1993 maar is veel minder dan 1967 en vooral 1972 in welk jaar maar liefst 37-40 territoria vastgesteld werden.

Tuinfluitier

93 territoria

(West: 58 Oost: 35)

De Tuinfluitier vindt in het Vechtplassengebied zijn optimale biotoop. De soort komt overal voor in de struikachtig vegetatie van jonge bosopslag en kruipwilg, die vooral in de bosranden maar ook meer verspreid in de moerasvegetatie volop aanwezig is. Toch is sprake van een afname. In 1972 werden nog 135 territoria in het westelijk deel vastgesteld. In die periode was de Tuinfluitier bijna drie maal zo talrijk als de Zwartkop terwijl in 2011 de twee soorten ongeveer even talrijk zijn. Dit heeft te maken met het ouder worden van de bossen waardoor het struikachtige karakter verdwijnt. Ook landelijk doet de Tuinfluitier het minder goed dan de Zwartkop: de SOVON index geeft aan dat de Tuinfluitier tussen 1990 en 2009 licht is afgenomen terwijl de Zwartkop bijna verdubbeld is.

Zwartkop

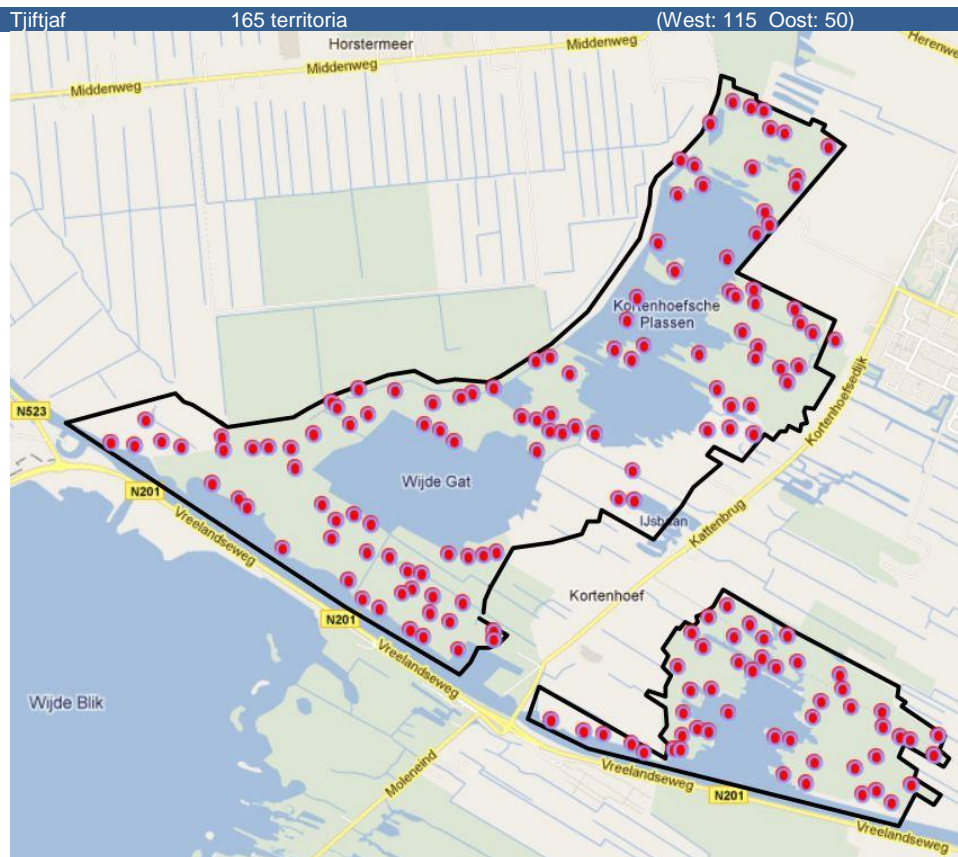
82 territoria

(West:58 Oost: 24)

Net als de Tuinfluitier komt de Zwartkop overal talrijk voor in de bosgebieden en het verspreidingsgebied van de twee soorten komt dan ook sterk overeen. Net als de Tuinfluitier zijn de meeste Zwartkoppen te vinden in de boszomen. Op kleinere schaal zijn er wel duidelijke verschillen. De Tuinfluitier zit meestal in de buitenste zoom van de bospercelen terwijl de Zwartkop meer in de hogere bomen in de binnenzoom zit te zingen. Vaak zitten de twee soorten op korte afstand van elkaar hetgeen tijdens de inventarisaties soms tot verwarring kan leiden als Tuinfluitier en Zwartkop elkaar afwisselen bij de zang.

Broedvogels Kortenhoefse Plassen 2011

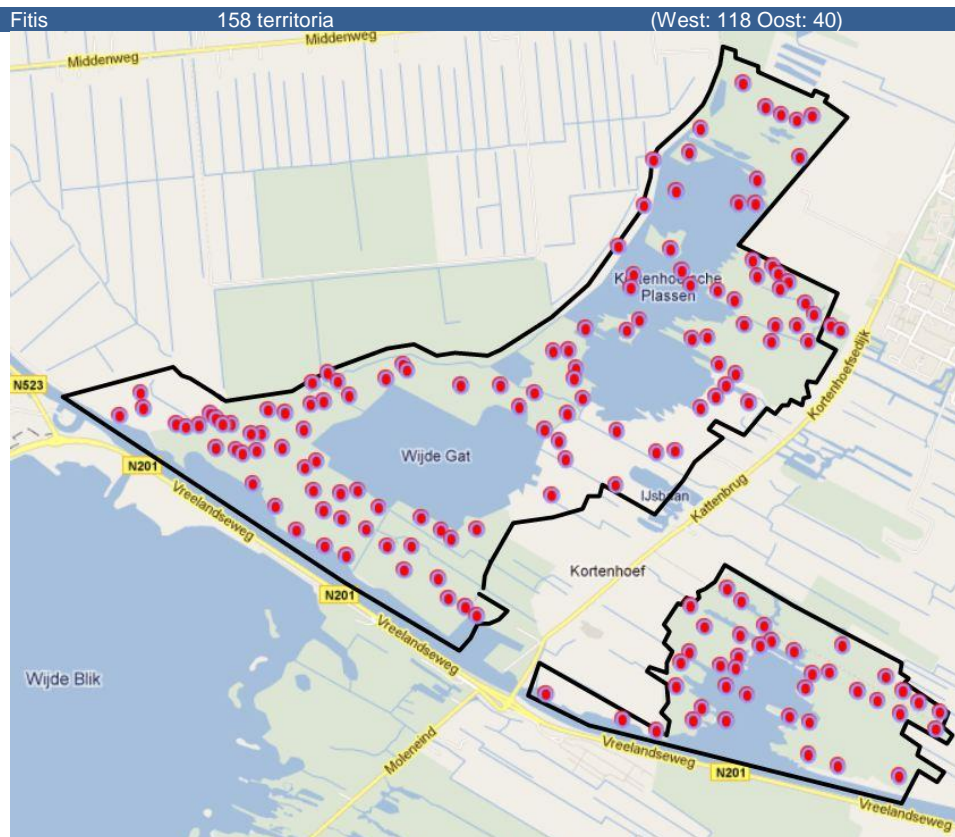

De Tjiftjaf komt vrij homogeen voor in de bossen van de Kortenhoefse Plassen en ze maken dit ook duidelijk kenbaar. Terwijl soorten als Fitis en Tuinfluiter hun gezang temperen, zingen Tjiftjaf samen met de Zwartkop in juli vaak net zo enthousiast als in april.

Na de Rietzanger is de Tjiftjaf de meest talrijke soort in het telgebied.

Net als bij veel andere soorten is een vergelijking met oude jaren lastig. In het westelijk deel werden in 1967 50-65 territoria geteld en in 1972 210-220 territoria. Opvallend is dat zowel in 1972 als in 2011 Fitis en Tjiftjaf ongeveer even talrijk zijn.

Het optimale biotoop van de Fitis van verspreide boompjes en struiken is in de Kortenhoefse Plassen volop te vinden. De soort is bijna net zo talrijk als de Tjiftjaf.

In het oostelijk zat een individueel herkenbaar exemplaar met een sterk afwijkende zang die in april, mei en juni werd gehoord op dezelfde plek.

In 1967 werden in het westelijk deel 70-100 territoria vastgesteld en in 1972 zelfs 230-240.

Grauwe Vliegenvanger 0 territoria

Op 14 mei zat een Grauwe Vliegenvanger te zingen in de buurt van de jachthaven. Op latere bezoeken werd de vogel echter hier niet opnieuw gezien. Ditzelfde geldt voor de roepende vliegenvangers die op 7 mei in de bosrand bij de Bierdijk vertoefden. Omdat de kritieke datumgrenzen van deze soort tussen 15 mei en 10 augustus liggen, resulteren onze waarnemingen niet in een geldig territorium. De Grauwe Vliegenvanger behoudt de status van incidentele broedvogel. In 1967 en 1972 werden 1-2 territoria vastgesteld.

Staartmees 3 territoria (West: 3 Oost: 0)

Ook al bereikt de Staartmees zelden hoge dichtheden, de soort is altijd present in grootschalige inventarisaties. Wij stelden drie territoria vast in het westelijk deel.

Matkop 4 territoria (West: 3 Oost: 1)

Met het ouder worden van de berkenbossen zou te verwachten zijn dat de Matkop verder toeneemt. Niets is echter minder waar, het kostte moeite om 4 territoria vast te stellen. In 1967 werden nog 7-10 territoria vastgesteld en in 1972 zelfs 50. Vreemd dat deze soort zo afgenomen is terwijl de naaste verwanten Koolmees en Pimpelmees gelijk zijn gebleven of toegenomen. Concurrentie met deze soorten is niet uitgesloten. En andere oorzaak zou zijn dat de veroudering juist ongunstig voor de Matkop uitpakt, omdat dit ook een verdroging van de moerasbossen met zich meebrengt. De Matkop zou het beter doen in bos met een natte ondergrond (R. de Wijs). Ook de Grote Bonte Specht wordt wel als boosdoener aangewezen omdat hij de jonge meesjes uit het nest zou halen. Deze verhalen lijken echter zeer speculatief en

vooral nog onvoldoende onderbouwd. Hoe dan ook, de Matkop is inmiddels in het Vechtplassengebied een bedreigde soort geworden.

Pimpelmees 18 territoria (West: 15 Oost: 3)

De Pimpelmees komt verspreid in het gebied voor. Geen grote dichtheden maar toch is de soort sinds 1967/1972 ongeveer verdubbeld.

Koolmees 39 territoria (West: 28 Oost: 11)

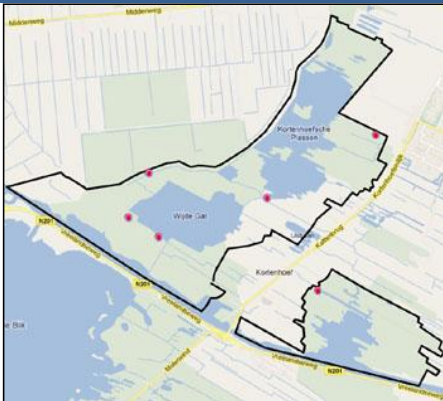
Een vergelijkbaar verhaal als met de Pimpelmees, al is de Koolmees iets algemener. Er zijn geen nestkasten in het gebied, maar de mezen hebben voor hun nestplaats niet veel nodig, een stukje afhangende berkenschors is voldoende.

Boomkruiper 5 territoria (West: 4 Oost: 1)

De Boomkruiper liet op enkele plaatsen zijn karakteristieke roepjes horen. In totaal werden 5 territoria vastgesteld. In oudere inventarisaties werd deze soort nog niet eerder waargenomen.

Gaai 6 territoria (West: 5 Oost: 1)

Verspreid over het gebied liggen 6 territoria. In vergelijking met 1967 en 1972 is de soort ongeveer gehalveerd. De opkomst van de Havik kan een verklaring zijn voor deze afname.

Zwarte Kraai 3 territoria	(West: 3 Oost: 0)
	<p>Het vermoedelijk negatieve effect van de Havik op de populatie van de Gaai laat zich bij de Zwarte Kraai nog sterker gelden. Er werden slechts drie territoria vastgesteld. Er is geen enkele nestvondst gedaan zodat er wellicht niet eens binnen de gebiedsgrenzen gebroed is. Ook in andere moerasgebieden is deze negatieve correlatie tussen het voorkomen van Havik en Kraaien waargenomen. Zo werd in De Wieden vastgesteld dat het aantal broedparen van de Zwarte Kraai van 350-400 in de jaren 1982-84 terug liep naar ca. 100 in de jaren 1993-95 (Veldkamp 1998).</p>
Spreeuw 1 territorium	(West: 1 Oost: 1)
	<p>De Spreeuw is een holenbroeder die vooral nestelt bij boerderijen, schuren en huizen. Binnen het telgebied komen deze niet voor. Het enige broedgeval dat werd vastgesteld was een Spreeuwenpaar dat zich had gevestigd in een oude wilg nabij de jachthaven.</p>
Vink 48 territoria	(West: 33 Oost: 15)
	<p>De Vink is overal aanwezig met name in de wat oudere bossen. De Vink behoort in Kortenhoef tot de grootste stijgers. Sinds 1967/1993 is de soort bijna vertienvoudigd en dat terwijl andere bosvogelsoorten zoals Tjiftjaf en Zwartkop niet of nauwelijks zijn toegenomen.</p>

Putter

7 territoria

(West: 6 Oost: 1)

De Putter is op verschillende plaatsen in het gebied zingend waargenomen vooral in bosranden. In de eerdere integrale inventarisaties was de soort niet vastgesteld.

Goudvink

8 territoria

(West: 6 Oost: 2)

Goudvinken zijn lastig te inventariseren vogels. Als mannetje en vrouwtje elkaar gevonden hebben ontstaat er een band voor het leven en zingt deze soort maar uiterst zelden (meestal in duet). De meeste waarnemingen betroffen dan ook langsvliegende roepende vogels. De soort is duidelijk toegenomen. In 1966 kwam de soort nog niet voor. Een mogelijk territorium in 1972 en 1 territorium in 2003.

Appelvink

2 territoria

(West: 1 Oost: 1)

Er werden twee territoria van de Appelvink vastgesteld. Bij het Bergse Pad werd op 2 en 16 april en 16 juni een roepend exemplaar gezien. Het is duidelijk dat de soort hier ergens heeft gebroed. Minder duidelijk is het andere territorium dat is gebaseerd op één waarneming op 21 mei bij de Soete Inval tussen Hilversums Kanaal en Wijde Gat. In geen van de oudere inventarisaties wordt de Appelvink als broedvogel gemeld.

Groenling

4 territoria

(West: 3 Oost: 1)

De Groenling werd waargenomen op de erven van woningen, vooral in de buurt van coniferen in Kortenhoef. Soms zaten de zingende exemplaren ook even binnen de gebiedsgrenzen. Op grond hiervan komt het totaal aantal territoria op 4. Ook in 1967 werden 4-6 territoria vastgesteld.

Rietgors

37 territoria

(West: 30 Oost: 7)

Het biotoop van de Rietgors komt sterk overeen met die van Rietzanger: en open structureel vegetatie bij voorkeur aan water maar ook in de drogere delen. De dichtheden van de Rietgors zijn veel lager dan de Rietzanger. In vergelijking met de jaren 1967 en 1972 is het aantal gehalveerd maar vergeleken met 2003 is de populatie verdubbeld.

6. Conclusies

Verschillen tussen Oostelijk en westelijk deel

De combinatie van broedsvogelsoorten bestaande uit riet-, bos-, en watervogels, komt in grote lijnen overeen tussen het oostelijk en westelijk deel van de Kortenhoefse Plassen, maar er zijn ook enkele duidelijke verschillen. In het oostelijk deel zijn veel minder overgangszones te vinden tussen bos en rietzones en als gevolg hiervan ontbreken Heggenmus(10) , Blauwborst (5) Bosrietzanger en Grasmus (7) hier geheel. Tussen haakjes zijn de aantallen in het westelijk deel vermeld.

De gewone rietvogels Rietzanger en Kleine Karekiet komen in het oostelijk deel wel in gelijke dichtheden voor als in het westelijk. Opvallend is het grote verschil in het aantal Snorren: het westelijk gebied herbergt 46 broedparen en het oostelijk deel slechts 2. Structuurrijke verlandingsvegetaties vormen het favoriete biotoop van de Snor en omdat in het oostelijk deel veel scherpere overgangen zijn tussen land en water is dit vegetatietype hier veel minder veelvuldig te vinden. Al met al is het oostelijke deel minder gevarieerd hetgeen ook tot uiting komt in een geringer aantal soorten broedvogels: 39 in het oostelijk deel en 52 in het westelijk deel.

Watervogelsoorten

Slobeend en Zomertaling broeden in vochtige weilanden en hebben de afgelopen 50 jaar ernstig te lijden gehad van de ruilverkaveling, grondwaterstandverlaging en de mechanisering die hiermee hand in hand ging. De Zomertaling is hard op weg uit te sterven als broedvogel in Nederland en, hoewel de situatie voor de Slobeend minder dramatisch is, is de prognose voor deze eend evenmin gunstig. De enorme afname in de omringende graslanden mist zijn negatieve uitstraling niet. In de Kortenhoefse Plassen kwamen tot in de negentiger jaren nog enkele paren van deze beide eendensoorten tot broeden, maar inmiddels komen ze niet meer als broedvogel voor.

Ook de Wintertaling is verdwenen, ook al is voor deze soort het geschikte broedbiotoop nog steeds aanwezig, vooral in het noordwestelijk deel. In maart 2011 werd hier ook meerdere malen de kenmerkende roep van de Wintertaling gehoord. Vermoedelijk waren dit Scandinavische doortrekkers. De Wintertalingen die in ons land broeden vliegen jaarlijks naar Zuid-Frankrijk waar een groot deel slachtoffer wordt van de plezierjacht onderweg en daar ter plaatse. Resultaat is dat ook deze soort bijgeschreven kan worden tot de lijst van ex-broedvogels.

Het is niet alles kommer en kwel in de eendenfamilie, want enkele soorten doen het uitgesproken goed. Krakeend en Kuifeend waren mogelijke broedvogels in 1972 en zijn inmiddels toegenomen tot 14 respectievelijk 17 paar. Ook de *good-old* Wilde Eend doet het goed met 76 paar. Er worden echter weinig eenden met kuikens gezien, zodat er wel zorg is over het broedsucces. De oorzaak hiervan is onbekend.

De kroon onder de watervogels spant de Grauwe Gans die pas in 1993 zijn intrede deed en daarna explosief is toegenomen. In 2011 werden door Erik de Haan 82 nesten geteld. In tegenstelling tot de voornoemde eendensoorten is het broedsucces van de ganzen uitstekend, ook landelijk. In 2011 zijn politici en biologen in meerderheid van oordeel dat de exponentiële toename van de ganzen de draagkracht van onze Nederlandse polder te boven dreigt te gaan en dat er maatregelen genomen moeten worden om de overzomerende ganzen te reduceren. Vandaar dat de uitbundige zang van Tijftjaf en Zwartkop tijdens onze laatste inventarisatieronde in juli op de achtergrond werd begeleid door een spervuur van geweerschoten in de aangrenzende polder. Op deze manier reduceren de jagers het aantal Grauwe Ganzen tot redelijk geachte proporties. Een acceptabeler manier om de stand van de Grauwe Ganzen binnen zekere perken te houden, wordt door Natuurmonumenten al enkele jaren uitgevoerd. De nesten van de ganzen worden opgespoord en de eieren, behalve 2, uitgehaald. Het effect van deze maatregel is duidelijk zichtbaar: de ganzenparen met jonge kuikens die we tijdens de inventarisatie waarnamen hadden niet meer dan 2 jongen.

Plaatselijk zijn er echter ook ganzen die zich hebben weten te onttrekken aan de geboortebepalende maatregelen van Natuurmonumenten. Op 28 mei zwommen in het Hilversums Kanaal een groep ganzen met grote jongen waarvan de samenstelling goed was te bepalen, namelijk 23 ouder vogels en 32 jongen. Het gemiddeld bedroeg hier dus bijna 3 jongen per paar.

Bosvogels

Een drietal bosvogelsoorten zijn het afgelopen decennium geheel verdwenen uit het gebied. De Nachtegaal had in 1972 nog 11 territoria en is in 2011 niet gezien of gehoord. De Spotvogel werd 1 maal gehoord net buiten het telgebied ten noorden van de jachthaven. Deze soort komt echter ook in de vorige inventarisaties naar voren als een zeldzame broedvogel. Ernstiger is het verdwijnen van de ooit talrijke Zomertortel, die in 1972 nog met 35 paar voorkwam in het westelijk deel. De jaarlijks terugkerend traditie van de mediterrane jagers om deze duiven op weg naar Afrika af te schieten en het afnemend bosareaal in de overwinteringsgebieden eisen hun tol. Het feit dat de Zomertortel ook

een aantrekkelijke prooi is voor de Havik versterkt de negatieve trend. In grote delen van Nederland waaronder het Gooi komt de soort niet meer voor als broedvogel en het is niet gewaagd om te voorspellen dat de soort ook in de rest van Nederland spoedig zal uitsterven.

Ook sommige andere bosvogelsoorten zijn afgenomen. Hieronder de soorten die meer dan gehalveerd zijn. Tussen haakjes zijn de aantallen vermeld van achtereenvolgens 1967, 1972 en 2011 van de inventarisaties in het westelijk deel.

Houtduif (21 - 50 - 4), Winterkoning (68 - 190 - 43), Heggenmus (25 - 75 - 17), Roodborst (70 - 80 - 19), Merel (35 - 80 - 28), Grasmus(30 -40 -7), Braamsluiper (10 - 17 -1), Tuinfluiter (55 - 135 - 58) Matkop (10 - 50 - 3) en Zwarte Kraai (8 - 25 - 3).
--

Hierbij moet opgemerkt worden dat de afname minder groot is dan het lijkt, omdat de inventarisatie van 1972 intensiever was dan die van 2011 en ook over een groter areaal (zie bijlage 1). Dit kan echter hooguit een verschil van 20% verklaren. De samenstelling van deze groep is zeer divers. Ze bevat niet alleen soorten die naar Afrika vliegen maar ook pure standvogels zoals Merel en Matkop. Een aantal aspecten spelen een rol:

- de recente strenge winters (Winterkoning en Heggenmus);
- verdergaande successie waardoor het struikachtig karakter is verdwenen (Tuinfluiter);
- de kolonisatie door roofvogels met name de havik (Waterhoen en kraaiachtigen, zie ook de paragraaf over de roofvogels);
- landelijke afname als gevolg van sterfte in de overwinteringsgebieden in Afrika (Grasmus, Braamsluiper en Tuinfluiter).

Een combinatie van deze factoren speelt een rol bij de geconstateerde achteruitgang maar met name bij Roodborst en Matkop blijft het toch vooral gissen naar de oorzaak van de negatieve trend.

Tegenover de lijst met dalers staat een kort lijstje met stijgers.

Grote Bonte Specht (1 - 2 - 7), Vink (2 - 3 - 33), Boomkruiper (0 - 0 - 4)
--

De toename van deze soorten is het gevolg van het ouder worden van de bosgebieden. De toename van de Vink past ook in de landelijke toename van deze soort volgens de SOVON index tussen 1990 en 2009.

Roofvogels

Havik en Buizerd hebben zich in de tachtiger jaren in het gebied gevestigd (de Wijs 1993) en zijn daarna snel toegenomen tot een redelijk stabiel niveau. De 6 territoria van Buizerd en 2 van de Havik passen in dit beeld.

Deze aantallen zijn niet opzienbarend, maar dit is wel het geval bij het effect dat de Havik lijkt te hebben op het voorkomen van de prooidieren.

Een scherpe daling treedt op bij de Houtduif die in 1967 en 1972 met meer dan 50 paren voorkwam en waarvan in 2011 nog 4 paren resteerden. Ook de kraaiachtigen zijn in aantal afgenomen. De Ekster is verdwenen en Zwarte Kraai komt met slechts enkele paren in de periferie voor. Dat deze afname het gevolg is van de jachtdruk van de Havik wordt ondersteund door de vondsten van plukresten in de begintijd van de vestiging van de Havik in het Naardermeer (R. de Wijs).

Een nog dramatischer afname is opgetreden bij het Waterhoen waarvan geen enkel territorium werd vastgesteld in 2011, zelfs geen enkele waarneming. Het is bijna niet te geloven dat deze soort in 1972 nog talrijk voorkwam met 118 - 140 broedparen en daarmee even talrijk was als de Meerkoet.

Heeft de Havik het Waterhoen binnen 30 jaar weggevaagd? De sterk negatieve correlatie lijkt dit te ondersteunen maar er hoeft niet noodzakelijkerwijs een oorzakelijk verband te zijn. In Scharringa (2010) maakt Jonkers ook melding van een afname van het Waterhoen maar hij relateert dit aan de opgetreden strenge winters. Een nadere analyse zal uit moeten wijzen in welke mate deze twee aspecten het verdwijnen van het Waterhoen hebben veroorzaakt.

Dit (vermoedelijke) effect van de Havik op zijn prooidieren is hier zonder enige negatieve connotatie beschreven. Integendeel, de interactie tussen roof- en prooidieren geeft natuurgebieden juist de onvoorspelbare dynamiek, die in de door mensen gereguleerde cultuurgebieden helaas ontbreekt.

Verschillende malen werden Visarenden waargenomen in het westelijk deel tijdens de inventarisaties, niet alleen tijdens de trekperiode maar ook in de periode erna.

7 mei	2 waarnemingen waarvan een van Visarend met grote vis
12 mei	1 Visarend zittend in boom bij Hilversums kanaal
2 juli	1 Visarend in noordelijk deel met kleine vis wegvliegend naar noorden en een Visarend in boom bij Wijde Gat

Ook op www.waarneming.nl staan diverse waarnemingen van het Vechtplassengebied en de omgeving van het Naardermeer. Blijkbaar overzomereren de Visarenden in onze regio. In de wetenschap dat het broedgebied van de Visarend zich in Duitsland langzaam uitbreidt in westelijke richting en de arenden hierbij in 75 % van de gevallen gebruik maken van kunstmatige nesten (Bai et al, 2008; Meyburget al.1996), dan valt het te proberen om ook in het Vechtplassengebied nestgelegenheid voor de Visarend te creëren.

Moerasvogels

Het Woudaapje was tot in de zeventiger jaren nog een vaste broedvogel met enkele paren. In 1967 werden 3-4 territoria vastgesteld en in 1972 nog 1-2. In de latere integrale inventarisaties is de soort niet meer vastgesteld en ook in 2011 zijn er geen Woudaapjes waargenomen. Volgens de SOVON index neemt deze soort landelijk toe en een hervestiging van het Woudaapje in Kortenhoef blijft mogelijk in de toekomst.

Ook drie andere soorten, die vroeger als incidentele broedvogel voorkwamen, Kwak, Roerdomp en Purperreiger waren in 2011 afwezig als broedvogel. In de Kortenhoefse Plassen zijn de overgangen tussen land en water vrij scherp en ontbreken grotere oppervlaktes van aaneengesloten verlandingsvegetaties. Het is dan ook niet te verwachten dat deze soorten zich op meer dan incidentele basis in het gebied zullen vestigen.

Een andere soort van de natte verlandingsvegetaties is de Waterral. Ook deze is sterk afgenomen. Werden er in 1972 en 1993 nog 10 territoria vastgesteld, maar in 2011 was dit nog slechts 1. Deze afname zal vooral het gevolg zijn van de recente strenge winters.

De Meerkoet komt nog steeds talrijk voor in het gebied terwijl het Waterhoen volledig ontbreekt. Hierover meer onder het kopje van de roofvogels.

Terwijl de grotere moerasvogels een negatieve trend laten zien, gaat het bij de zangvogels goed als we de resultaten van 2011 vergelijken met die van 1993. Het gebied wordt gekenmerkt door het afwisselende karakter waar land en water op een grillige wijze in elkaar grijpen. In het stelsel van veelal smalle en gedeeltelijk weggeslagen legakkers zijn talrijke natte verlandingszones te vinden. Zoals zojuist vermeld met betrekking tot de grotere moerasvogelsoorten gaat het dan niet om grote aaneengesloten oppervlaktes, maar om kleinere zones die voor de zangvogels groot genoeg zijn om hun territorium in te vestigen. Vooral het aantal Snorren is opvallend hoog met 48 territoria, maar ook Rietzanger (184 territoria), Kleine Karekiet (115 territoria) en Rietgors (37 territoria) zijn talrijke broedvogels.

Hoewel er dus sprake is van een sterk herstel bereiken de zangvogels nog niet het niveau van 1967 en 1972. In die periode waren de open moerasvegetaties wijdverspreider dan tegenwoordig. Dit is vooral te zien in het noordelijk deel tegen de Bierkade aan. In 2011 was dit gebied grotendeels begroeid met elzen en berken, terwijl dit gebied 30 jaar eerder nog een open karakter had. We zien hier dat het aantal territoria van de Snor tussen 1971 en 2011 is gezakt van 21 naar 4. Door de bosvorming is het gebied duidelijk minder aantrekkelijk geworden voor de moerasvogelsoorten. Ook in enkele andere zones die nu door bomen worden gedomineerd zien we een vergelijkbare trend. Voor een deel wordt dit verlies van moerasvegetatie elders in het gebied gecompenseerd door de aangroei van nieuwe, jonge verlandingsstadia. In de smalle trekpaten zijn de dichtheden van de rietvogels in 2011 even hoog als in 1972. Behalve de successie zal hier ook de houtkap van Natuurmonumenten een gunstige uitwerking hebben.

Tot slot

De combinatie van water-, riet- en bosvogels die in het gebied is vastgesteld, is kenmerkend voor een halfopen veengebied waarin de verschillende successiestadia van open water tot elzenbroekbossen elkaar afwisselen. Het is jammer dat enkele zeldzame, grote moerasvogelsoorten uit het gebied zijn verdwenen. Dit heeft deels te maken met een algehele achteruitgang van deze soorten als gevolg van externe factoren maar ook met het feit dat Kortenhoef net als Ankeveen relatief scherpe overgangen kent tussen land en water zodat het oppervlakte van natte verlandingsvegetaties te gering is voor soorten als Roerdomp en Purperreiger.

Het gaat de reikwijdte van onze inventarisatie te boven om vergaande conclusies te trekken over de effecten van het beheer op de broedvogels. Hetzelfde geldt ook voor de effecten van de recreatie op de broedvogels. Onze inventarisaties startten zeer vroeg en waren reeds lang beëindigd voordat de bootjes met recreanten uit Hilversum het gebied in kwamen peddelen, roeien en zeilen.

J. de Zeeuw schrijft in Bakker et al. (1976) in het hoofdstuk over de invloed van de recreatie op de broedvogelpopulatie van de Kortenhoefse Plassen:

De Kortenhoefse Plassen zijn nog steeds zowel landschappelijk, natuurwetenschappelijk als recreatief gezien van grote waarde. Dat 'nog steeds' klinkt wellicht wat pessimistisch, maar wanneer we letten op de snelheid waarmee bijvoorbeeld de recreatie en alles wat daarmee samenhangt zich in dit gebied ontwikkelen, dan is er niet zo veel fantasie voor nodig om tot het vermoeden te komen dat de aanduiding 'van grote waarde' z'n langste tijd heeft gehad.

Gelukkig kunnen we in 2011 constateren dat dankzij de beschermende maatregelen de grote waarde van de Kortenhoefse Plassen nog steeds behouden is gebleven.

7. Geraadpleegde bronnen

- Bakker P., C. van der Hoeven-Loos, L. Mur & A. Stork 1976. De Noordelijke Vechtplassen. Uitgave Stichting Commissie voor de Vecht en het oostelijk en westelijk plasseengebied.
- Bai, M., D. Schmidt, E. Gottschalk & M. Mühlenberg 2008. Distribution pattern of an expanding Osprey (*Pandion haliaetus*) population in a changing environment. *Journal für Ornithologie* 2008, vol. 150: p. 255-26
- Meyburg B., O. Manowsky & C. Meyburg 1996. The Osprey in Germany: Its Adaptation to Environments Altered by Man. *Raptors in human landscapes*: 125-135
- van Dijk A. & A. Boele 2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek Nederland, Nijmegen
- van Dijk J., E. Stienen, S. Gerritsen & F.A. Majoor., 2009. Reproductie van de Kokmeeuw in kust en binnenlandkolonies. *Limosa* 82.1
- Prop D. & R. Veldkamp 1987. Broedvogels van de Weerribben. Rapport 1987-22. Staatsbosbeheer.
- Prop D., J. Mooij & P. Spoorenberg 2010. SOVON broedvogelkartering via internet. Het Vogeljaar 2010-2.
- Prop D. 2010. Roodborsttapuit, Boomleeuwerik en Boompieper in Gooi en Vechtstreek 2010. Rapport 192 van de Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken.
- Veldkamp R. 1998. Broedvogels van De Wieden. De perioden 1982-84 en 1993-95 vergeleken. Rapport Bureau Veldkamp, Steenwijk.
- de Wijs W. 1993. Broedvogels in de Vechtplassen in 1993. Intern rapport Natuurmonumenten.
- van der Winden, J. 2010. De effecten van Grauwe Ganzen op broedkolonies van de Zwarte Stern. *De Levende Natuur* 111-3.
- Scharringa K. , W. Ruitenbeek, & P.Zomerdijk 2010. Atlas van de Noord-Hollandse broedvogels 2005-2009.
- SOVON, Indexen broedvogels t/m 1990-2009 ; Netwerk Ecologische Monitoring, SOVON Vogelonderzoek Nederland & CBS, www.sovon.nl.

Bijlage 1 Vergelijking met vroegere inventarisaties

In de volgende tabel zijn de resultaten opgenomen van de eerdere integrale inventarisaties van het Kortenhoefse Plassengebied.

De lijst heeft niet de pretentie om volledig te zijn. Dieper graven in de archieven zal ongetwijfeld nog meer informatie opleveren.

1967 (Bakker et al. 1976)

In 1967 is zowel het westelijk als oostelijk deel geïnventariseerd. De onderzochte oppervlakte van het westelijk deel bedroeg 220 ha.

In 1967 zijn de algemene soorten minder intensief geïnventariseerd dan in 1972. Dit is het gevolg van het feit dat in dat jaar de aandacht verdeeld was over meerdere gebieden omdat men een indruk wilde verkrijgen van de broedvogelpopulatie van het gehele Kortenhoefse plassengebied, dat wil zeggen behalve van de westzijde ook de Oostzijde, de Suikerpot, het Hol en de Wijde Blick met omgeving.

1972 (P. Bakker et al. 1976)

In 1972 is het westelijk deel geïnventariseerd. De totale oppervlakte bedroeg 335 ha. Dit is 64 ha groter dan het areaal dat in 2011 is geïnventariseerd. Dit verschil zit vooral in het oostelijk deel van het gebied tegen de lintbebouwing van Kortenhoef aan dat in 1972 volledig is meegenomen terwijl in 2011 dit terrein is geteld voor zover vanaf de boot hoorbaar was plus een insteekje bij de ijsbaan van Kortenhoef. Het aanvullende areaal van 1972 bestaat vooral uit veenweidegebied en enkele beboste percelen. De dichtheden van broedvogels is in deze gebieden niet hoog zodat het surplus van 1972 niet meer dan 20 % zal bedragen

1993 (R. de Wijs 1993)

In dit jaar is een integrale telling van het Vechtplassengebied uitgevoerd door Rombout de Wijs. Het is een uitgebreid rapport met een bespreking per soort en per gebied. Aan alle onderzochte gebieden zijn 5 bezoeken gebracht. Eén bezoek vond plaats in eind maart/begin april t/m juni en ook nog een nachtbezoek (en dus een zesde bezoek) speciaal gewijd aan het trachten opsporen van woudaapjes (en andere reigerachtigen).

Het rapport bevat ook veel informatie over de populatieontwikkelingen van voor 1993.

2003 (Natuurmonumenten)

In dit jaar is een inventarisatie uitgevoerd door Erik de Haan van het westelijk deel. De resultaten zijn geregistreerd in het Natuurmonumenten en Landschappen Informatie Systeem (NELIS).

De grenzen van het telgebied zijn gelijk aan die van 2011. De inventarisatie is minder volledig dan die van 2011 omdat alle waarnemingen zijn gedaan vanuit de boot en dus niet een tweede telteam heeft geïnventariseerd vanaf de Horstermeerdijk.

2011

Net als in 1972 zijn in 2011 alle broedvogelsoorten geïnventariseerd, dit in tegenstelling tot de andere inventarisaties die beperkt waren tot de soorten die voor het terreinbeheer van belang werden geacht. Dit zijn de soorten van de rode lijst, alle soorten van de SOVON-categorie zeldzaam of kolonievormend, de meeste van de SOVON-categorie schaars, alle zwanen, en eenden behalve de wilde eend, alle steltlopers en tot slot nog enkele regionaal schaarse soorten.

Volledigheid en intensiteit van de inventarisatie:

Tabel 4 Samenvatting van de volledigheid en intensiteit van de inventarisaties
(++ = zeer volledig; + = volledig; +/- tamelijk volledig; 0 = niet geteld)

	1967	1972	1993	2003	2011
West	+/-	++	+/-	+/-	+
oost	+/-	0	0	0	++

Broedvogels Kortenhoefse Plassen 2011

Tabel 5 Overzicht van inventarisaties in het Kortenhoefse plassengebied in 1967, 1972, 1993, 2003 en 2011.

0 = soort is geteld en er zijn geen territoria vastgesteld

leeg = soort is niet geteld

	Westelijk deel						Oostelijk deel		
	1967	1972	1993	2003	2011		1967	1993	2011
Fuut	26 - 28	46	25-29	10	18		4	12	9
Kwak	1?	0	0		0		1?	0	0
Woudaapje	3 - 4	1 - 2	0		0		0	0	0
Roerdomp	1	0	0		0		0	0	0
Purperreiger	1	0	0		0		0	0	0
Knobbelzwaan	3	1	4		4		1 - 2	1 - 3	3
Kolgans	0	0	0-1		0		0	0	0
Grauwe Gans	0	0	5-7	70 ⁵	69		0	0-2	13
Canadese Gans	0	0	0	0	1		0	0	1
Nijlgans	0	0	3	4 ⁶	13		0	9	7
Bergeend	0	0	0	0	0		0	0-6	0
Krakeend	0	0	3		14		0	0-1	3
Wilde eend	17 - 21	40			54		10-15		22
Wintertaling	3-4	2-4	5		0		4-6	1	0
Zomertaling	2-3	1-2			0		1-2	0	0
Slobeend	2-3	3-4	4		0		1-2	0	0
Tafeleend	1?	0	0		0		0	1	0
Kuifeend	0	1?	3		17		0	0	5
Bruine Kiekendief	1	0	0		0		0	0	0
Havik	0	0	2	1	2		0	1	0
Buizerd	0	0	2-3	2	5		0	1-2	1
Torenvalk	1	1	0		0		0	0	0
Boomvalk	0	0	0		0		0	0-1	0
Fazant	6-10	22-24			0		5-10		0
Waterral	4-7	7-10	10		1		2-4	1	0
Porseleinhoen	1-2	1?	0		0		0	0	0
Waterhoen	30-35	100-110			0		18-30		0
Meerkoet	30-50	110-120			33		20-35		23
Houtsnip					1				2
Kokmeeuw			2		8			0	0
Visdief	0	1?	2		0		0	1	0
Zwarte Stern	1	0	0		0		1	0	0
Houtduif	17-21	42-50			4		15-25		2
Zomertortel	8-13	30-35	0	0	0		10-15	0	0
Koekoek	13-17	18-20		2	7		6-12		2
Bosuul		4			0		1-2		0
Ransuil	0	0			0		1-2		0
Kleine Bonte Specht	0	0	0		0		0	1	0
Grote Bonte Specht	1	2			7		1		4
Boompieper					1				0
Witte Kwikstaart	2-3	1-2			2		0		3

⁵ In het oostelijk deel werden 9 nesten van de Grauwe Gans geteld

⁶ In het oostelijk deel werd 1 nest van de Nijlgans geteld

Broedvogels Kortenhoefse Plassen 2011

	Westelijk deel						Oostelijk deel		
	1967	1972	1993	2003	2011		1967	1993	2011
Winterkoning	60 - 68	180-190			43		45 - 65	15	
Heggenmus	13 - 25	70 - 75			10		15 - 20	0	
Roodborst	7 - 70	75 - 80			17		10 - 20	8	
Nachtegaal	5	11	0		0		0	0	
Blauwborst	+	0	0	1	5		1 - 2	0	
Gekr. Roodstaart	2 - 3	2-3	0		0		2-3	0	
Roodborsttapuit	0	0			1		0	0	
Grote Lijster	1?				0		0	0	
Merel	21 - 35	75 - 80			28		20 - 30	12	
Zanglijster	8 - 13	25			13		10 - 15	3	
Sprinkhaanzanger	3 - 4	26	1 - 9		10		2 - 4	2	
Snor	70 - 80	91 - 95	10-12	22	46		18 - 25	2	
Rietzanger	125 - 175	220-230	49-65	67	142		60 - 90	4	
Bosrietzanger	1 - 2	3-5	0	1	4		1 - 2	0	
Kleine Karekiet	67 - 75	170-175		79	93		15 - 25	22	
Grote Karekiet	2 - 3	1?	3		0		0	0	
Spotvogel	1-2	1-2	0		0		3 - 5	0	
Braamsluiper	7 - 10	15-17			1		2 - 4	0	
Grasmus	18 - 30	37 - 40	4		7		10 - 15	1	
Tuinfluitier	40 - 55	130-135			58		35 - 50	35	
Zwartkop	8 - 13	45 - 50			58		8 - 15	24	
Tjiftjaf	50 - 65	210-220			115		35 - 50	50	
Fitis	70 - 100	230-240			118		60 - 90	40	
Grauwe Vliegenvanger	1 - 2	1?			0		0	0	
Startmees	2 - 3	5 - 6			3		1 - 2	0	
Matkop	7 - 10	50	7		3		5 - 10	10	
Pimpelmees	2 - 3	6 - 10			15		1 - 2	3	
Koolmees	3 - 5	30 - 35			28		2 - 4	11	
Boomkruiper	0	0			4		0	1	
Wielewaal	6 - 7	5 - 6	0		0		4 - 6	0	
Gaai	7 - 8	10			5		6 - 8	1	
Zwarte Kraai	7 - 8	20-25			3		4 - 7	0	
Ekster	4 - 5	9			0		3 - 5	0	
Spreeuw	0	0			1		0	0	
Vink	1-2	2 - 3			33		2 - 4	15	
Putter	0		0		6		0	0	
Goudvink	0	1?	8	2	6		0	6	
Appelvink	0	0	0		1		0	0	
Groenling	2 - 3	1			3		2 - 3	1	
Rietgors	25 - 33	75 - 80		21	30		15 - 25	7	

Bijlage 2 Zoogdieren

Tijdens de inventarisaties zijn ook de waargenomen zoogdieren of sporen er van genoteerd.

Ree

In het westelijk deel zijn aan de westrand maximaal 7 reeën waargenomen. Hierbij zijn ook de dieren meegeteld in het aangrenzende natuurgebied van Horstermeer. Er is geen duidelijke scheiding te maken omdat de reeën over de dijk lopen vanuit het plasseengebied naar Horstermeer en vice versa. Aan de oostelijke rand zijn maximaal 5 reeën geteld.

Omdat er een grote waterpartij is tussen het westelijke en het oostelijke deel is het verantwoord de aantallen van de oost en westrand te sommeren zodat de minimale schatting voor het gebied 12 exemplaren bedraagt.

In het oostelijk deel van Kortenhoef zijn geen reeën waargenomen.

Haas

In april werden 2 Hazen gezien in een weiland bij het oostelijk deel. Dit is de enige waarneming. De Haas is niet een heel kritische soort en men zou een veel talrijker voorkomen in de omringende weilanden verwachten.

Vos

Op 7 mei werd twee maal een donker gekleurde Vos gezien die in de buurt van de Bierdijk het westelijk plasseengebied inliep. Bijna zeker betreft het verschillende exemplaren.

Op 26 juni hoorden we in het centrum van het oostelijke deel een groot dier in het riet lopen. Even daarna kwam van deze plek een keffend/jankend geluid van een (vermoedelijke) Vos.

Mol

Zowel in het oostelijk als westelijk deel zijn molshopen te zien in de legakkers.

Muskusratten

Er zijn twee waarnemingen gedaan van een zwemmende muskusrat. Tijdens de laatste telling vonden we een hoopje met een zevental opengebroken zoetwatermosselen langs het water bij de Horstermeerdijk. Een eetplek van een muskusrat?